

**GMINNY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE ORAZ OCHRONY
OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE
DLA GMINY JASTRZĘBIE - ZDRÓJ
NA LATA 2016 – 2020**

JASTRZĘBIE-ZDRÓJ 2015

Spis treści

WPROWADZENIE.....	3
PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA PROGRAMU	5
I. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY	6
1.1 DEFINICJA PRZEMOCY W RODZINIE	6
1.2 RODZAJE I FORMY PRZEMOCY	8
1.3 BŁĘDNE KOŁO PRZEMOCY W RODZINIE	10
1.4 SKUTKI PRZEMOCY W RODZINIE	11
II. DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE W ŚWIETLE DANYCH STATYSTYCZNYCH	13
2.1 DANE STATYSTYCZNE DOTYCZĄCE POLSKI	13
2.2 DANE STATYSTYCZNE DOTYCZĄCE GMINY JASTRZĘBIE-ZDRÓJ	15
2.3 PRZEMOC W RODZINIE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO	18
2.4 AGRESJA I PRZEMOC W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY SZKOLNEJ ORAZ W DOMU RODZINNYM	21
2.5 WNIOSKI Z ANALIZY DANYCH	29
III. WSTĘPNE ZAŁOŻENIA SYSTEMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE	30
3.1 ADRESACI PROGRAMU	30
3.2 CELE I ZADANIA PROGRAMU	30
3.3 SPOSÓB FINANSOWANIA, MONITOROWANIA I EWALUACJI PROGRAMU	33
3.4 PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU	34

WPROWADZENIE

Próbą podjęcia celowych, zamierzonych oraz jednolitych działań na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie w Polsce jest ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 1390). Ustawa ta została uchwalona „w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowania i wspierania działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie”. W ten sposób zrobiony został pierwszy krok ku podniesieniu świadomości społecznej w zakresie zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie. Nadano działaniom z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie ramy prawne, podnoszące tym samym rangę zadań realizowanych przez instytucje rządowe, samorządowe i pozarządowe.

Pomimo tego, iż przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do zdiagnozowania, to rozmiary i szkodliwość tego zjawiska w rodzinach wskazuje, że jest to jeden ze szczególnie ważnych problemów społecznych w Polsce. Jego następstwa, prowadzą do wykluczenia społecznego jednostki lub grupy. Najbardziej jednak niepokojące jest to, że „(...) przemoc rodzi przemoc, tworząc swoistą spiralę przemocy, obejmującą coraz to nowe generacje pokoleń”.¹ Zjawisko przemocy staje się towarem sprzedawanym w licznych programach telewizyjnych, główną atrakcją filmów czy gier komputerowych. Ma swojego „odbiorcę” wśród niemal wszystkich grup wiekowych. Przemoc stała się zatem swoistym rodzajem rozrywki, zabawy. Choć przemoc, agresja jako forma zachowań społecznych istniała od zarania dziejów we wszystkich kulturach i religiach, to właśnie obecnie obserwujemy zjawisko swoistego rozkwitu, eskalacji przemocy, a jednocześnie wzrastającego nią zainteresowania.²

W związku z powyższym problem przemocy w rodzinie wymaga podjęcia szerokiego, dobrze zorganizowanego i zaplanowanego na wiele lat programu przeciwdziałania jej, którego realizacja powinna przyczynić się do poprawy stanu bezpieczeństwa w życiu codziennym oraz poprawy kondycji rodzin doświadczających przemocy, zamieszkałych na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój. Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy

¹ J.A. Malinowski, Pętla przemocy, Wychowanie na co dzień, 1996, nr 9.

² J. Wawrzyniak, (red.), Socjologiczne i psychopedagogiczne aspekty przemocy, Łódź 2007, s. 7.

Jastrzębie-Zdrój jest zadaniem własnym gminy wynikającym z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Program stanowi integralną część Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w mieście Jastrzębie-Zdrój na lata 2016-2020, w której wspieranie rodziny w prawidłowym wypełnianiu jej funkcji jest jednym z podstawowych założeń.

Wdrożenie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Jastrzębie-Zdrój na lata 2016-2020 jest gwarancją zintegrowanych działań profilaktycznych, interwencyjnych, pomocowych i wspierających w tym zakresie. Głównym celem programu jest zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie i większa skuteczność ochrony osób doświadczających przemocy w rodzinie, w mieście Jastrzębie-Zdrój. Osiągnięcie tego celu wymaga budowania skutecznie działającego systemu, uwzględniającego lokalne uwarunkowania i rozmiary zjawiska. Program będzie stanowił wspólny, strategiczny plan działań wobec problemu przemocy w rodzinie, realizowany przez instytucje publiczne i organizacje pozarządowe zobligowane do podejmowania działań na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie. Skala zjawiska przemocy w naszym mieście powoduje, że niektóre działania przewidziane w programie będą wymagały szybkiej realizacji, inne zaś będą miały charakter długofalowy i ich realizacja rozciągnie się na kolejne lata trwania programu. Program był konsultowany z przedstawicielami kluczowych instytucji i organizacji z terenu miasta Jastrzębie-Zdrój, zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Działania na rzecz przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie są podejmowane w szczególności w ramach pracy Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie funkcjonującego w Jastrzębiu-Zdroju. Skuteczność programu przewidzianego na lata 2016 do 2020 zależy od wielu czynników, w tym między innymi dobrego rozeznania środowiska przez odpowiednio przygotowane służby zajmujące się profilaktyką i wsparciem rodzin zagrożonych patologiami, kompleksowej współpracy lokalnych służb i instytucji w ramach pracy w Zespole Interdyscyplinarnym, a przede wszystkim motywacji do dokonania zmian i wyjścia z kryzysu przez rodziny dotknięte problemem przemocy.

Program jest skierowany nie tylko do różnego rodzaju służb społecznych, instytucji czy organizacji pozarządowych, ale także do lokalnej społeczności miasta Jastrzębie-Zdrój oraz do wszystkich tych, którzy na co dzień są świadkami przemocy, doznają przemocy lub też ją stosują. Program ten ma także charakter profilaktyczny i edukacyjny. Ma on za zadanie zmienić wiele funkcjonujących w naszej świadomości mitów i stereotypów na temat

przemocy w rodzinie. Szczególnie tych mitów i stereotypów, które służą jako argument do stosowania przemocy lub też usprawiedliwiania, ukrywania, maskowania i bagatelizowania jej. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Jastrzębie-Zdrój w efekcie zakłada, że nastąpi dalszy wzrost świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy, przypadki przemocy będą rozpoznawane wcześniej i skuteczniej, a także wzmocniony zostanie zintegrowany i efektywny system pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie oraz w podejmowaniu właściwych działań wobec sprawców przemocy.

Biorąc jako podstawę Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 zaplanowane działania będą miały charakter:

- uprzedzający: diagnozowanie, informowanie, edukacja, profilaktyka;
- interwencyjny: opieka i terapia,
- wspierający: poradnictwo, terapia i inne,
- korekcyjno-edukacyjny,

i będą obejmowały następujące sfery:

- prewencja,
- prawo,
- zdrowie,
- edukacja,
- praca socjalna.

Program wskazuje założenia i adresatów działań, wymienia wskaźniki ewaluacji, realizatorów, przewidywane efekty i źródła finansowania. Zawiera również podstawy teoretyczne zjawiska przemocy w rodzinie, przepisy prawne i uzyskane informacje o rozmiarach przemocy w rodzinie.

PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA PROGRAMU

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn zm.)
2. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity: Dz.U. 2015 roku, poz.1390).
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz.U. z 2015 roku poz. 163 z późn. zm.).

4. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 roku poz. 1286).
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. z 2011 roku nr 209, poz. 1245).
6. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks Karny (Dz.U. z 1997 roku, nr 88, poz. 553 z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 roku, poz. 332).
8. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku – Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy (tekst jednolity: Dz.U. z 2015, poz. 583 z późn. zm.).
9. Uchwała Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój nr III.24.2011 z dnia 24 lutego 2011 roku w sprawie trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego w Jastrzębiu-Zdroju oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Jastrzębie-Zdrój na lata 2016-2020 jest spójny z:

- Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 wprowadzonym Uchwałą Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 roku na mocy przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Śląskim na lata 2014-2020 uchwalonym przez Zarząd Województwa Śląskiego, jako załącznik do uchwały nr 1359/351/IV/2014 z dnia 22 lipca 2014 roku, na mocy przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

I. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY

1.1 DEFINICJA PRZEMOCY W RODZINIE

Preambuła ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie stanowi, że: „Przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej”.

Powyższa ustawa zawiera również w art. 2 pkt 2 definicję przemocy w rodzinie, zgodnie z którą należy przez nią rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodzin (którymi w rozumieniu art. 115 § 11 k.k. są: małżonkowie, wstępni, zstępni, rodzeństwo, powinowaci w tej samej linii lub stopniu, osoby pozostające w stosunku przysposobienia oraz ich małżonkowie, a także osoby pozostające we wspólnym pożyciu oraz inne osoby wspólnie zamieszkujące lub gospodarujące), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. W słowniku języka polskiego przemoc jest definiowana jako: fizyczna przewaga wykorzystana do czynów bezprawnych dokonywanych na kimś, narzucona bezprawnie władza, panowanie.³

Najbardziej rozpowszechnioną definicją jest przyjęta przez Radę Europy w 1986 roku, która za „przemoc domową” uznaje „każde działanie jednego z członków rodziny lub zaniechania, które zagrażają życiu, cielesnej i psychicznej integralności lub wolności innego członka tej samej rodziny bądź poważnie szkodzą rozwojowi jego (jej) osobowości”.⁴ Rada Europy zdefiniowała również zjawisko przemocy w Konwencji w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z 2011 roku, gdzie wskazała, iż przemoc domowa oznacza wszelkie akty przemocy fizycznej, seksualnej, psychicznej lub ekonomicznej w rodzinie lub w domu albo między byłymi lub obecnymi małżonkami bądź partnerami, bez względu na to, czy sprawca dzieli lub dzielił to samo miejsce zamieszkania z ofiarą.

Przemocą definiuje się także wszelkie nieprzypadkowe akty godzące w osobistą wolność jednostek lub przyczyniające się do fizycznej, a także psychicznej szkody osoby, wykraczające poza społeczne zasady wzajemnej relacji.⁵

Najczęściej stosowaną przez osoby zajmujące się pomocą ofiarom przemocy jest definicja określająca przemoc domową jako „działanie lub zaniechanie dokonywane w ramach rodziny przez jednego z jej członków przeciwko pozostałym, z wykorzystaniem istniejącej lub stworzonej przez okoliczności przewagi siły lub władzy, godzące w ich prawa

³ M. Szymczak (red.) Słownik Języka Polskiego, PWN, Warszawa 1993.

⁴ K. Browne, M. Herbert, Zapobieganie przemocy w rodzinie. Warszawa: Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 1999, s. 21.

⁵ I. Pospiszyl, Razem przeciw przemocy, Warszawa, 1999, s. 16.

lub dobra osobiste, a w szczególności w ich życie lub zdrowie (fizyczne czy psychiczne), powodujące u nich szkody lub cierpienie”.⁶

Wszystkie definicje podkreślają takie elementy przemocy w rodzinie, jak:

- działanie zamierzone, intencjonalne, świadome,
- przewaga sił ze strony agresora,
- wyrządzenie komuś krzywdy, narzucenie mu władzy, dokonanie bezprawnych czynów, godzenie w czyjąś osobistą wolność, naruszenie praw i dóbr osobistych,
- wywołanie cierpienia i szkody,
- działania skierowane przeciwko jakiemuś członkowi rodziny, mające dynamikę i będące procesem
- cykliczność i wielokrotność (zwykle przemoc nie jest zjawiskiem jednorazowym),
- odwoływanie się do destrukcyjnych i patologicznych mitów i stereotypów charakterystycznych dla danego środowiska.
- wykraczanie poza społeczne normy, zasady relacji międzyludzkich.

Występowaniu przemocy w rodzinie sprzyjają głównie:

- a) normy kulturowe i społeczne,
- b) dziedziczenie wzorca przemocy z rodziny pochodzenia,
- c) uzależnienie/nadużywanie alkoholu,
- d) środowisko i stres społeczny.

1.2 RODZAJE I FORMY PRZEMOCY

Przemoc w rodzinie może przybierać różne formy i dokonywać się przy użyciu różnych instrumentów. Obecnie najczęściej spotykane formy przemocy to:

- **przemoc fizyczna** - są to wszelkiego rodzaju działania bezpośrednie z użyciem siły fizycznej, np. popychanie, przytrzymywanie, policzkowanie, bicie, kopanie, szarpanie, wykręcanie rąk itp.,
- **przemoc psychiczna** – są to działania wykorzystujące świadome wpływanie jednej osoby na drugą, w szczególności na tok myślowy, postępowanie, sposób życia drugiej osoby bez jej przyzwolenia, za pomocą takich narzędzi jak np. wyśmiewanie, wyzywanie, poniżanie, stosowanie gróźb, szantażowanie, krytykowanie,

⁶ J. Melibruda, R. Durda, H.D. Sasal, O przemocy domowej. Poradnik dla lekarza pediatry, PARPA, Warszawa 1998, s.8.

kontrolowanie, izolowanie, wmawianie choroby psychicznej, ciągłe niepokojenie itp. w odniesieniu do dzieci określa się ją mianem przemocy emocjonalnej jako rozmyślne, nie zawierające aktów przemocy fizycznej, zachowania dorosłych wobec dzieci, które powodują znaczące obniżenie możliwości prawidłowego rozwoju dziecka, np.: odrzucenie emocjonalne, nadmierne oczekiwania, chorobliwa nadopiekuńczość, deprecjonowanie osiągnięć.

- **przemoc seksualna** – jest to wymuszanie różnego rodzaju niechcianych zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych, np. wymuszanie pożycia seksualnego, nieakceptowanych form współżycia seksualnego, gwałt, demonstrowanie zazdrości, wyśmiewanie ciała, krytyka zachowań seksualnych itp. w odniesieniu do dzieci określa się ją jako wykorzystywanie seksualne tj. każde zachowanie, które prowadzi do seksualnego zaspokojenia kosztem dziecka,
- **przemoc ekonomiczna** – mająca na celu uzależnienie finansowe od osoby stosującej przemoc, np. ograniczanie dostępu do wspólnych środków finansowych, niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych rodziny, okradanie, odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, zaciąganie kredytów wbrew woli współmałżonka itp.,
- **zaniedbanie** - np. żywieniowe, higieniczne, medyczne, jako stanu wynikającego z braku dbałości czy też opieki, stosowanego najczęściej wobec dzieci, osób starszych, niepełnosprawnych, chorych. Zaniedbanie nie wiąże się z użyciem siły, jednak może powodować poważne szkody psychiczne oraz uszczerbek na zdrowiu.

Wyżej wymienione formy niewłaściwego traktowania drugiego człowieka w zasadzie nie występują osobno. Przemocy fizycznej najczęściej towarzyszy przemoc psychiczna. Przemoc seksualna często współdzystuje z przemocą fizyczną i psychiczną.

Powyższa klasyfikacja nie obejmuje zdefiniowanego zjawiska tzw. **przemocy rozmytej** - działań celowo popełnianych przez sprawcę, jednak postrzeganych społecznie jako nie intencjonalne. Przykładami tego zjawiska mogą być „przypadkowe” uszkodzenia ciała dziecka, przemoc psychiczną istniejącą w tak zwanych „normalnych rodzinach”, trudne do rozpoznania akty popełniane pod pretekstem dobrych intencji np. patologiczna nadopiekuńczość, nadmierna kontrola dziecka, izolowanie społeczne dziecka od rówieśników.⁷

⁷ A. Widera-Wysoczańska, Mechanizmy przemocy w rodzinie. Z pokolenia na pokolenie, Warszawa 2010, s. 35-36.

1.3 BŁĘDNE KOŁO PRZEMOCY W RODZINIE

Zjawisko przemocy w rodzinie najczęściej jest procesem o długiej nawet kilkuletniej historii, a tendencja do powtarzania się przebiega według zauważalnej prawidłowości. Dla lepszego zrozumienia zjawiska przemocy domowej oraz trudności wynikających z podjęcia decyzji przez osoby doświadczające przemocy o przerwaniu tego faktu, istotne jest poznanie cyklu przemocy, w którym występują trzy niezależne fazy, zmienne pod względem swej intensywności i czasu trwania:

-faza narastającego napięcia – początkiem jest wzrost napięcia, narastają konflikty. Przyczyny nie zawsze pojawiają się w rodzinie, niekiedy drobne nieporozumienia powodują eskalację sytuacji konfliktowych. Pojawia się agresja. Ofiara stara się opanować sytuację – uspokaja sprawcę, spełnia wszystkie zachcianki, podejmuje działania aby uszczęśliwić sprawcę, powstrzymać przed wyrządzeniem krzywdy. Osoby, które są krzywdzone mogą odczuwać takie dolegliwości fizyczne jak: bóle żołądka, bóle głowy, bezsenność, utrata apetytu, apatia, mogą stać się nerwowe i niespokojne. To wynik narastającego napięcia, które po pewnym czasie może być nie do wytrzymania.

-faza ostrej przemocy – tu następuje wybuch nagromadzonej agresji i wyładowanie jej. Skutki jakich ofiara doznaje to często podbite oko, połamane kości, obrażenia wewnętrzne, a nawet śmierć.

-faza miodowego miesiąca – czas skruchy i okazywania miłości. Sprawca dopiero teraz dostrzega, że swoim zachowaniem, agresją skrzywdził kogoś mu bliskiego. Podejmowane są próby przeproszenia, załagodzenia sytuacji, staje się uczynny, kochający, sprawca usprawiedliwia swoje zachowanie często przekonując ofiarę, że był to jednorazowy incydent. Ofiara wierzy w te zapewnienia i zostaje. W tej fazie ofiara nie szuka pomocy. Niestety miodowy miesiąc szybko się kończy i często rozpoczyna się faza narastania napięcia. Ofiara nadal jest zatrzymana w cyklu przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch⁸.

Cykl przemocy powtarza się często w krótszych okresach, przyjmując coraz brutalniejsze formy.

⁸ Por. Kubacka – Jasiocka, Lipowska-Teutsch (red.): Wobec przemocy. Kraków 1997.

1.4 SKUTKI PRZEMOCY W RODZINIE

Przemoc w rodzinie jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie.

Do najczęstszych objawów będących skutkami przemocy należą: poważne obrażenia ciała, wzrost częstości chorób somatycznych związanych ze stresem (ból głowy, żołądka, w krzyżu lub w stawach oraz inne dolegliwości) przygnębienie, smutek, obojętność, popadanie w depresję, niepokój, niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu czy agresji, zmienność nastrojów, decyzji, niepewność, stany lękowe, w tym lęk przed bliskością, nieufność, poczucie zagrożenia, niska samoocena, kłopoty z zasypianiem, koszmary nocne, kłopoty z koncentracją, zwiększone spożycie środków psychoaktywnych, zaprzeczanie, obwinianie się, bezradność, adaptacja do przemocy. Osoby doświadczające przemocy często zachowują się niezrozumiale, niejednokrotnie zmieniają zdanie i wycofują zawiadomienie o przestępstwie, bronią sprawcy. Zachowania te są w psychologii tłumaczone najczęściej występowaniem wyuczonej bezradności, zjawiska „prania mózgu” czy stresu pourazowego. Wycofanie się z aktywnych działań służących zmianie sytuacji i wyjściu z przemocy może wynikać z przekonania o bezskuteczności działań, popartego wcześniejszymi doświadczeniami. Bierność i rezygnacja są również często wynikiem technik manipulacyjnych, jakim ofiara była poddawana ze strony sprawcy, technik mających utrwalić w niej niską samoocenę i wzbudzić poczucie winy.

Na szczególnie poważne konsekwencje zachowań przemocowych narażone są dzieci. Często są one bezpośrednimi ofiarami lub/i świadkami przemocy w rodzinie. Obok obrażeń cielesnych przemoc domowa powoduje, że dziecko żyje w poczuciu ciągłego strachu i zagrożenia, pozbawione miłości, zaufania i bezpieczeństwa. Niezaspokojenie tych podstawowych potrzeb wpływa na dalszy rozwój dziecka i jest przyczyną wielu schorzeń psychosomatycznych. Dzieci będące ofiarami wykorzystywania seksualnego wykazują wysoki poziom depresji, poczucie osamotnienia, myśli samobójcze, zaburzenia snu, nadpobudliwość, agresję, obniżenie samooceny i poczucie bezwartościowości. Maltretowanie psychiczne niekorzystnie wpływa na rozwój dzieci. Może prowadzić do nieprzystosowania interpersonalnego (brak poczucia bezpieczeństwa, niski poziom kompetencji społecznych, trudności w kontaktach z rówieśnikami), deficytów intelektualnych (deficyty w zakresie

możliwości poznawczych, rozwiązywaniu konfliktów i kreatywności) problemów afektywno-behawioralnych (agresja, samoponiżanie, lęk, wstyd i poczucie winy, wrogość i gniew, pesymizm i negatywizm). Skutki przemocy pojawiające się podczas trwania zachowań przemocowych są zaledwie początkiem destrukcyjnego wpływu przemocy domowej. Konsekwencje przemocy ujawniają się często również po długim czasie, kiedy dziecko dorasta, lub w jego dorosłym życiu. Odroczone skutki przemocy objawiają się w postaci różnych form niedostosowania społecznego. Trudności w nauce, wagarowanie, ucieczki z domu, udział w nieformalnych młodzieżowych grupach przestępczych, wysoki poziom agresji, nadużywanie alkoholu, branie narkotyków to tylko niektóre ze sposobów ucieczki od problemu przemocy w rodzinie. Doświadczanie przemocy w dzieciństwie ma wpływ na całe dorosłe życie. Ofiary przemocy, zwłaszcza seksualnej, mają problemy z nawiązaniem i utrzymaniem satysfakcjonujących relacji z innymi osobami. Ponadto, zachowania przemocowe są dziedziczone i powielane. Młodzi chłopcy wychowujący się w rodzinach, gdzie mężczyzna znęca się nad kobietą, uczą się agresji wobec kobiet, dziewczynki zaś postrzegają bicie, maltretowanie i wykorzystywanie jako elementy wpisane w rolę kobiety. Doświadczanie przemocy w dzieciństwie podwyższa ryzyko, że krzywdzone dzieci same staną się krzywdzącymi rodzicami.

Przemoc domowa to także poważny problem społeczny. Destrukcyjna siła jej działania niszczy cały system rodzinny, rozsadza go od środka, odbiera poczucie bezpieczeństwa i możliwość prawidłowego rozwoju najmłodszym członkom rodziny. Niesie ze sobą ryzyko dziedziczenia przez dzieci zachowań przemocowych i powielania ich w dorosłym życiu. Niezwalczana przemoc przybiera na sile, utrwała się i eskaluje niosąc negatywne konsekwencje dla uwikłanych w nią rodzin i dla całego społeczeństwa. Niezbędne jest zatem podejmowanie planowych działań mających na celu zapobieganie i zwalczanie przemocy w rodzinie, działań wpisanych w tworzenie i rozwijanie systemu przeciwdziałania przemocy, którego zasadniczymi elementami są specjalistyczne instytucje i profesjonaliści niosący pomoc osobom dotkniętym przemocą domową.

II. DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE W ŚWIETLE DANYCH STATYSTYCZNYCH

2.1 DANE STATYSTYCZNE DOTYCZĄCE POLSKI

Właściwe zdiagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie jest bardzo trudne. Istniejące statystyki pozwalają oszacować jedynie jego przybliżone rozmiary. Dzieje się tak przynajmniej z kilku powodów: oficjalne statystyki nie obejmują niezgłaszanych przypadków przemocy, a problematyka przemocy jest delikatna i drażliwa, stąd proces badawczy napotyka na liczne bariery metodologiczne.

Tabela 1. Dane policji odnośnie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Polski.

Dane za rok	2011	2012	2013	2014
Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta” w tym:	brak danych	51 292	61 047	77 808
- wszczynających procedurę	brak danych	44 146	50 934	63 467
- dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury	brak danych	7 146	10 113	14 341
Ogólna liczba ofiar przemocy w tym:	113546	76 993	86 797	105 332
Liczba ofiar - kobiet	70730	50 241	58 310	72 786
Liczba ofiar - mężczyzn	10718	7 580	9 233	11 491
Liczba ofiar - małoletnich	32098	19 172	19 254	21 055
Ogólna liczba osób podejrzewanych o przemoc w tym:	71914	51 531	61 450	78 489
Liczba podejrzewanych sprawców – kobiet	3471	3 522	4 440	5 301
Liczba podejrzewanych sprawców - mężczyzn	68248	47 728	56 755	72 791
Liczba podejrzewanych sprawców - nieletnich	195	281	255	397
Ogólna liczba podejrzewanych sprawców będących pod wpływem alkoholu w tym:	45274	31 387	37 650	50 073
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu - kobiety	1352	1 005	1 289	1 969
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu mężczyźni	43892	30 333	36 327	48 055
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu - nieletni	30	49	34	49

Liczba dzieci umieszczonych w nie zagrażającym im miejscu (np. rodzina zastępcza, dalsza rodzina, placówka opiekuńcza)	brak danych	527	426	346
--	-------------	-----	-----	-----

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych prezentowanych na stronie internetowej:
www.statystyka.policja.pl

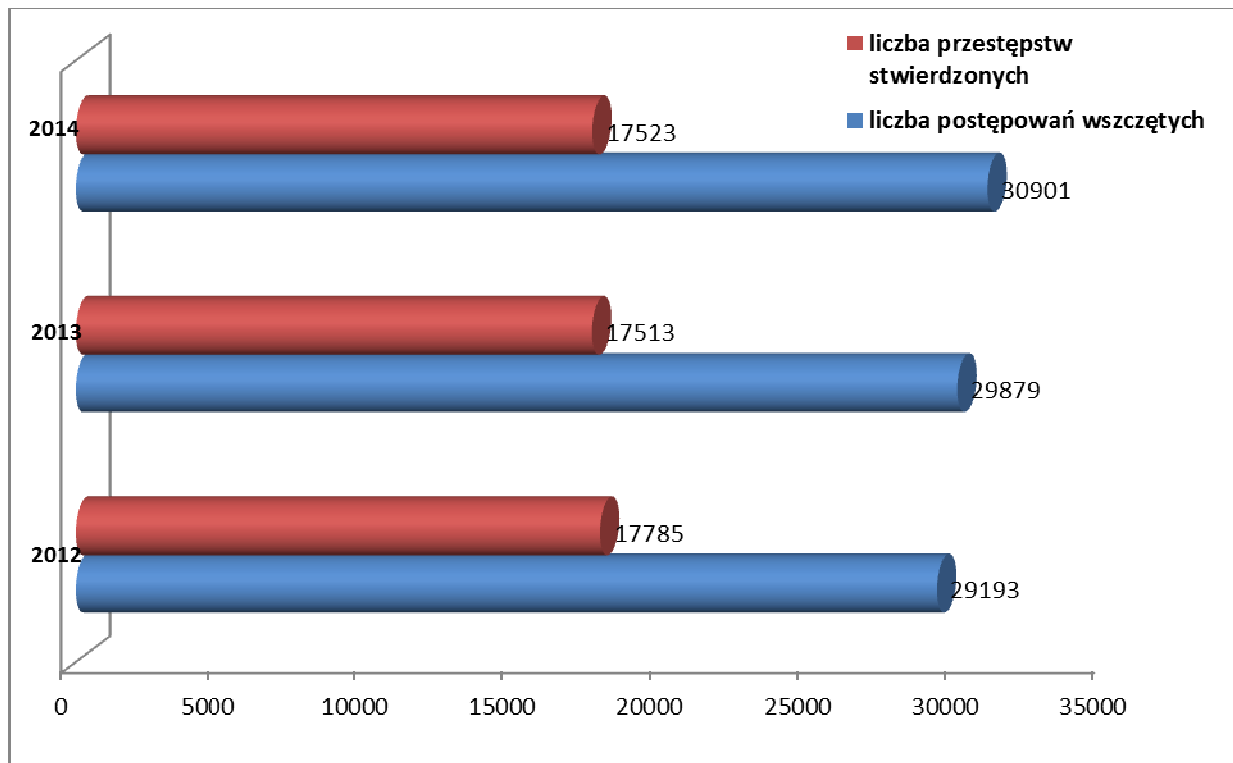
Znęcanie się (art. 207 Kodeksu Karnego)

§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Wykres 1. Liczba stwierdzonych przestępstw z art. 207 Kodeksu Karnego w Polsce w latach 2012-2014.

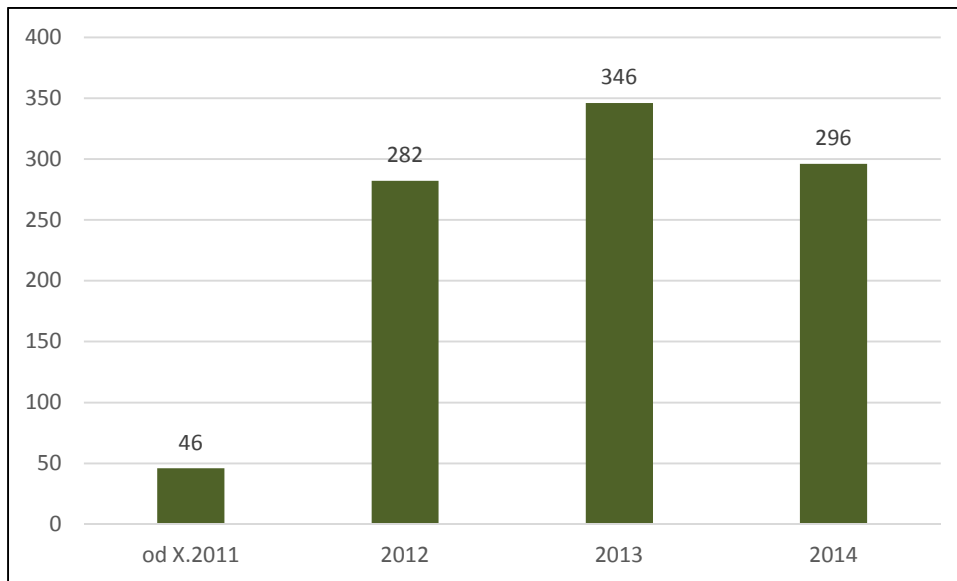

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych prezentowanych na stronie internetowej
www.statystyka.policja.pl

2.2 DANE STATYSTYCZNE DOTYCZĄCE GMINY JASTRZĘBIE-ZDRÓJ

Z danych Urzędu Miasta wynika, iż na dzień 31.10.2015r. w mieście Jastrzębie-Zdrój zamieszkuje 88 771 mieszkańców.

Wykres 2. Liczba sporządzonych Niebieskich Kart w gminie Jastrzębie-Zdrój w latach 2011-2014.

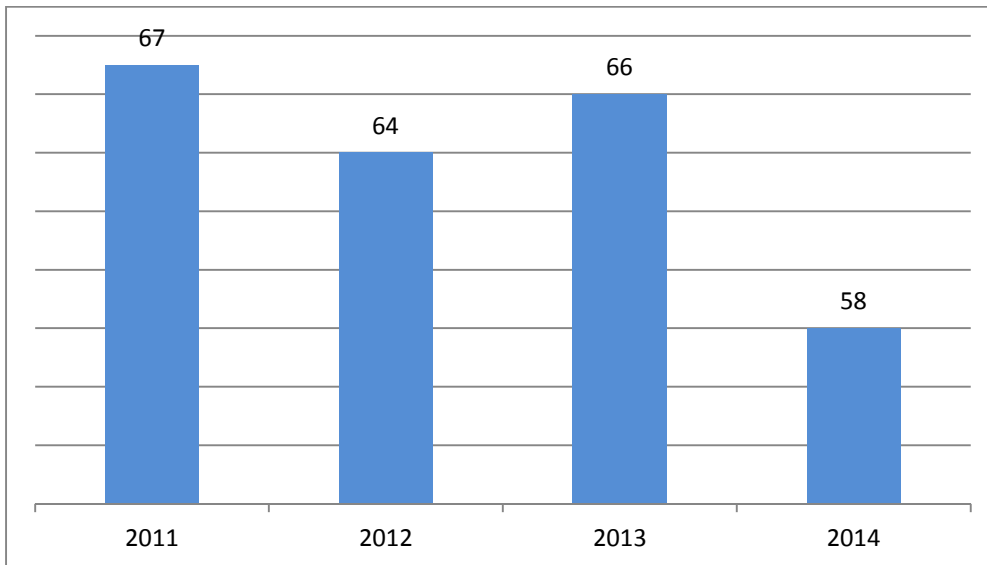
Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Jastrzębiu-Zdroju

Tabela 2. Dane związane z funkcjonowaniem Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na terenie gminy Jastrzębie-Zdrój.

Rok	Od X.2011	2012	2013	2014
Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	2	5	4	5
Liczba posiedzeń grup roboczych w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	68	722	1434	1208

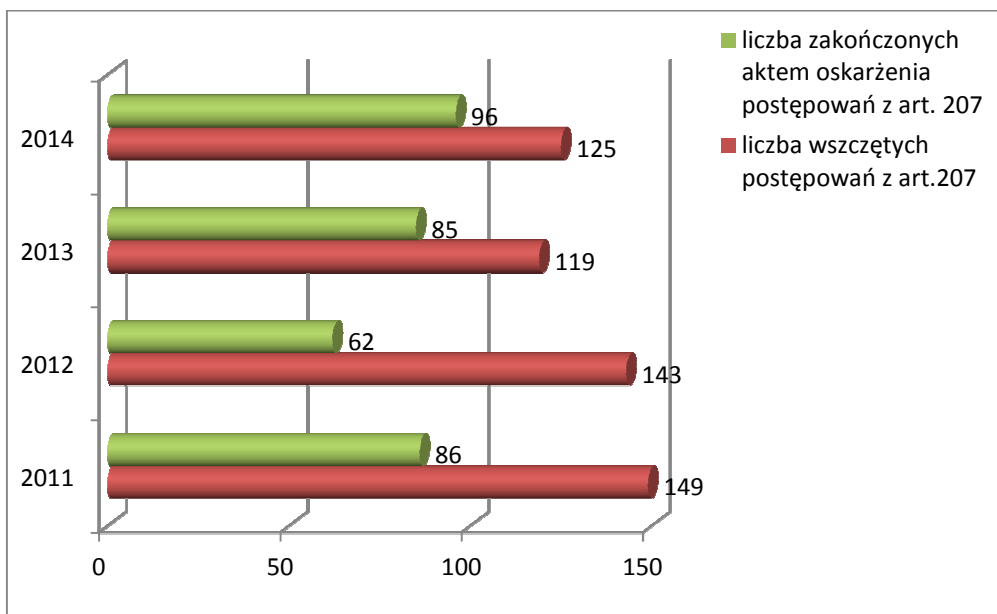
Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Jastrzębiu-Zdroju

Wykres 3. Liczba osób skazanych wyrokiem Sądu za przestępstwo z art. 207 Kodeksu Karnego w gminie Jastrzębie-Zdrój w latach 2011-2014.

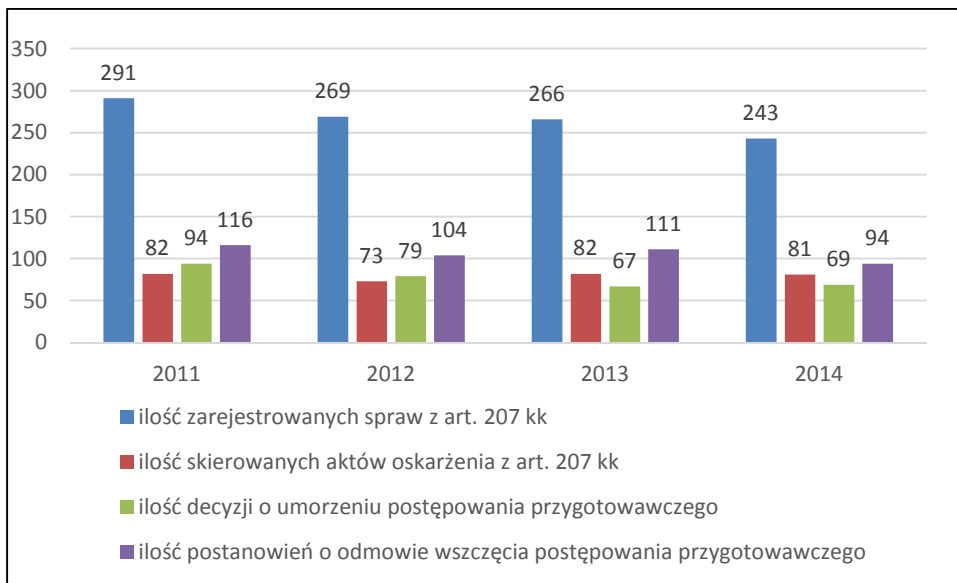
Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Sąd Rejonowy w Jastrzębiu-Zdroju

Wykres 4. Liczba wszczętych postępowań karnych z art. 207 kk i postępowań zakończonych aktem oskarżenia za przestępstwo z art. 207 kk na terenie gminy Jastrzębie-Zdrój w latach 2011-2014.

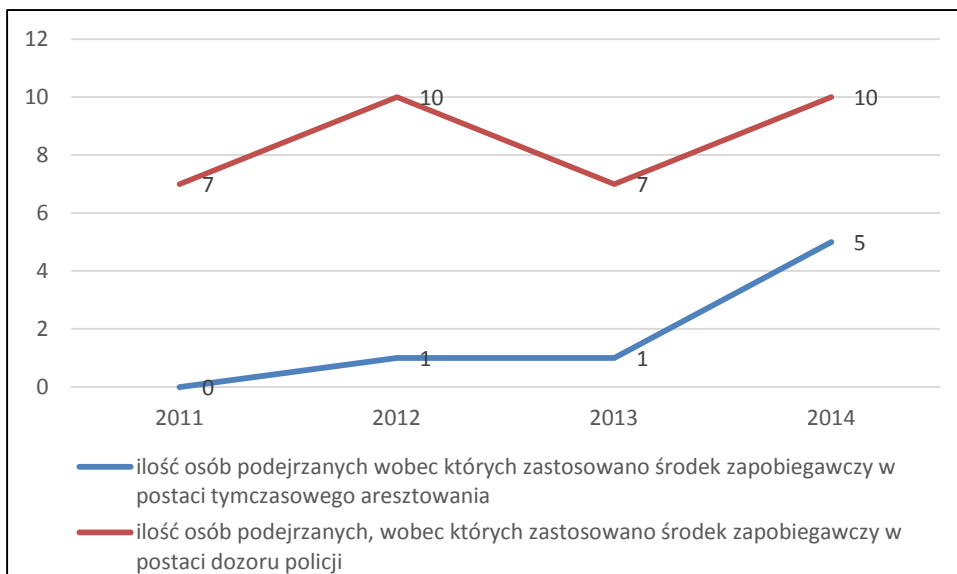
Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Komendę Miejską Policji w Jastrzębiu-Zdroju

Wykres 5. Liczba spraw prowadzonych przez Prokuraturę Rejonową w Jastrzębiu-Zdroju w związku z przestępstwami z art. 207 kk na terenie gminy Jastrzębie-Zdrój w latach 2011-2014.

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Prokuraturę Rejonową w Jastrzębiu-Zdroju

Wykres 6. Liczba osób podejrzanych w związku z przestępstwami z art. 207 kk wobec których Prokuratura Rejonowa w Jastrzębiu-Zdroju zastosowała środki zapobiegawcze.

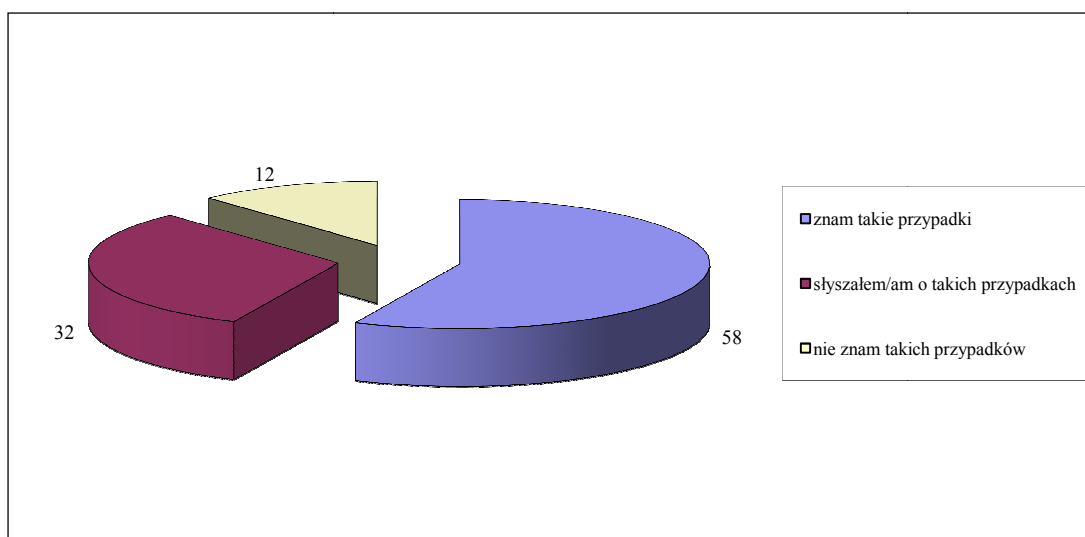
Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Prokuraturę Rejonową w Jastrzębiu-Zdroju

2.3 PRZEMOC W RODZINIE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO

W ramach diagnozy problemu przemocy w rodzinie w mieście Jastrzębie-Zdrój zostały przeprowadzone badania ankietowe wśród środowiska lokalnego. Do analizy przedłożono w sumie 100 wypełnionych anonimowo ankiet przez losowo wybranych mieszkańców Jastrzębia-Zdroju, w których badani wyrazili opinie na temat zjawiska przemocy w rodzinie w mieście.

W pierwszej kolejności zapytano przedstawicieli środowiska lokalnego o znajomość przypadków występowania przemocy w rodzinie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 7. Czy zna Pan/i przypadki występowania przemocy w rodzinie lub o nich słyszał/a?

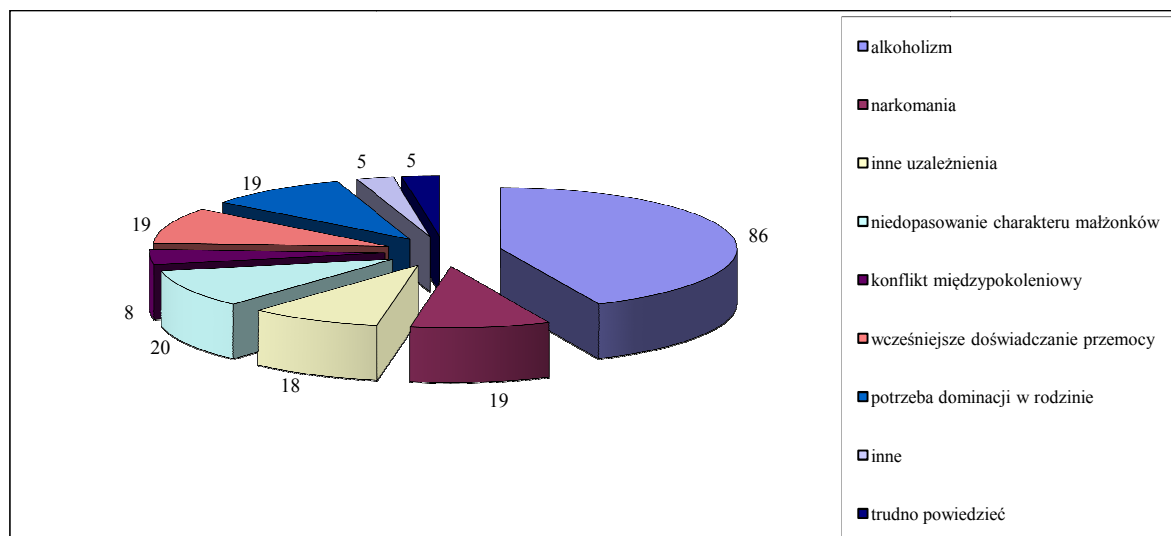

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.
Wartości nie sumują się do 100% - każda osoba mogła wybrać więcej niż 1 odpowiedź.

Ponad połowa badanych przyznała, że zna przypadki występowania w mieście przemocy w rodzinie 58%, a kolejnych 32% respondentów stwierdziło, że o nich słyszało, co może świadczyć, iż znaczna większość osób spotyka się z przemocą w swoim otoczeniu. Tylko 12% ankietowanych odpowiedziało, że nie zna przypadków występowania przemocy w rodzinie w mieście.

Odpowiadając na następne pytanie, badani wskazywali przyczyny przemocy w rodzinie w mieście. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8. Najczęstsza przyczyna przemocy w rodzinie w mieście?

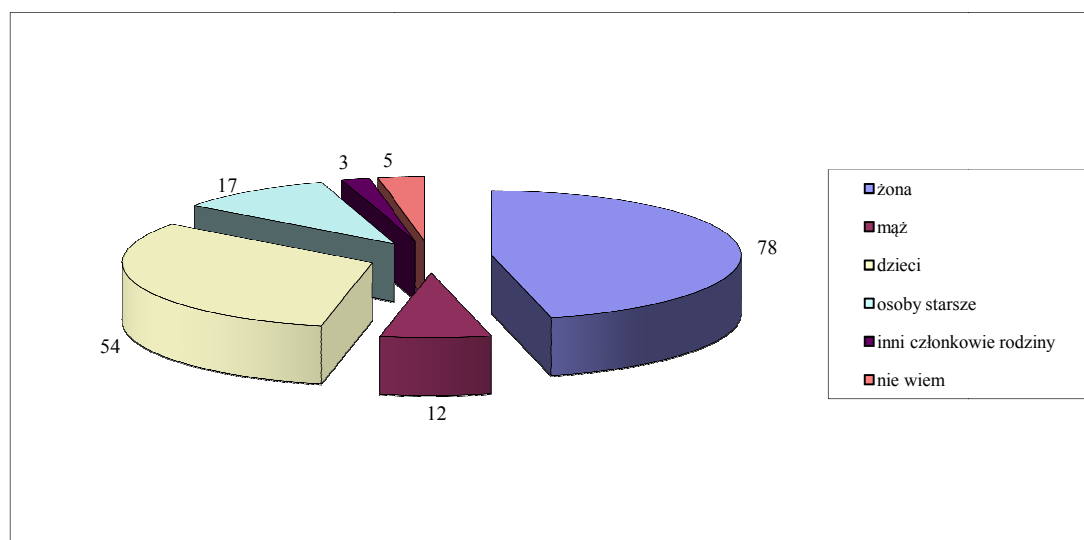

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.
Wartości nie sumują się do 100% - każda osoba mogła wybrać więcej niż 1 odpowiedź.

Jako najczęstszą przyczynę przemocy w rodzinie badani wskazywali nadużywanie alkoholu (86%). Wśród innych czynników tego zjawiska respondenci wymienili m.in. niedopasowanie charakteru małżonków (20%), a także narkomanię (19%), wcześniejsze doświadczanie przemocy (19%) oraz potrzebę dominacji w rodzinie (19%). Najmniej znaczącą przyczyną okazał się konflikt międzypokoleniowy (8%).

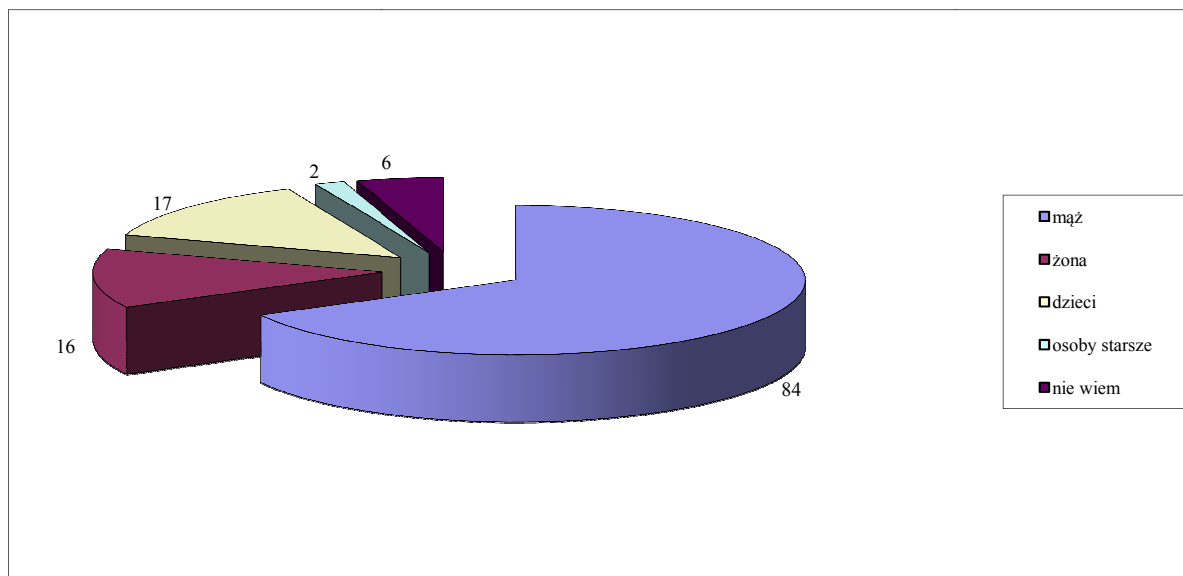
W kolejnych pytaniach poproszono respondentów o wskazanie ofiar i sprawców przemocy w rodzinie. Otrzymane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 9. Kto jest najczęstszą ofiarą przemocy w rodzinie w mieście?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.
Wartości nie sumują się do 100% - każda osoba mogła wybrać więcej niż 1 odpowiedź.

Wykres 10. Kto jest najczęściej sprawcą przemocy w rodzinie w mieście?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.
Wartości nie sumują się do 100% - każda osoba mogła wybrać więcej niż 1 odpowiedź.

Według ankietowanych, najczęściej ofiarami przemocy w rodzinie są żony (78%) i dzieci (54%). Jeśli natomiast chodzi o sprawcę przemocy w rodzinie, większość ankietowanych (84%) wskazała, że tą osobą jest mąż. Na podstawie powyżej przedstawionych danych rysuje się zatem modelowy obraz przemocy w rodzinie, gdzie sprawcą przemocy jest mąż, a ofiarami jego żona i dzieci.

2.4 AGRESJA I PRZEMOC W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY SZKOLNEJ ORAZ W DOMU RODZINNYM

Tabela 3. Agresja i przemoc w szkole i w domu na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych wśród pedagogów szkolnych.

Problem	Występuje			Nie występuje		
	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Szkoła Podstawowa nr 1, ul. Pszczyńska 125 A						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	5	5	4			
agresja				x	x	x
przemoc w rodzinie	4	3	3			
Szkoła Podstawowa nr 4 im. Ludwika Jerzego Kerna, ul. Kościuszki 19						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	8	6	6			
agresja				x	x	x
przemoc w rodzinie		1	2	x		
Szkoła podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 5, ul Mazurska 6						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	3	5	7			
agresja				x	x	x
przemoc w rodzinie			8	x		
Szkoła Podstawowa nr 6 im. Janusza Korczaka, ul. Śląska 6						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc		6	2	x		
agresja				x	x	x
przemoc w rodzinie	2		4		x	
Szkoła Podstawowa nr 9 im. Gustawa Morcinka, ul. Wielkopolska 22						

agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	2	3	2			
agresja			1			
przemoc w rodzinie		2	4			
Szkoła Podstawowa nr 10, ul. Zielona 2A						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	x	x	x			
agresja	1				x	x
przemoc w rodzinie	2	7	8			
Szkoła Podstawowa nr 12, ul. Szkolna 7						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	3	6	6			
agresja		5	1	x		
przemoc w rodzinie	2	2	3			
Szkoła Podstawowa nr 16, ul. Komuny Paryskiej 18						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	2	2	2			
agresja				x	x	x
przemoc w rodzinie	3	3	3			
Szkoła Podstawowa nr 17 im. Jana Brzechwy, ul. Ks. E. Płonki 23						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc		1	1	x		
agresja	1	1	2			
przemoc w rodzinie		2	2	x		
Szkoła Podstawowa nr 19 im. Juliana Tuwima, ul. Opolska 3						
agresja i przemoc, w tym:				x	x	x

poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc						
agresja				x	x	x
przemoc w rodzinie		1		x		x
Gimnazjum nr 2, ul. Komuny Paryskiej 18C						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	5	4	6			
agresja	1	1	2			
przemoc w rodzinie	1	1				x
Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi nr 5 im. Zesłańców Sybiru w Zespole Szkół Handlowych, ul. Wielkopolska 20						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	4	3	6			
agresja		1		x		x
przemoc w rodzinie	3	4	4			
Gimnazjum nr 8, ul. Katowicka 35						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	5	3	3			
agresja				x	x	x
przemoc w rodzinie				x	x	x
Zespół Szkół nr 1, Gimnazjum nr 6, ul. Graniczna 2						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	x	x	x			
agresja						
przemoc w rodzinie	x	x	x			
Zespół Szkół nr 1, I Liceum Ogólnokształcące, ul. Graniczna 2						
agresja i przemoc, w tym:	x	x	x			

poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc						
agresja						
przemoc w rodzinie	x	x	x			
Zespół Szkół nr 2 im. Wojciecha Korfantego, ul. Poznańska 1a						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	4	5	4			
agresja	1	2	2			
przemoc w rodzinie	3	3	4			
Zespół Szkół nr 3 im. S. Wyspiańskiego, Gimnazjum nr 4, ul. Wroclawska 6						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	7	4	2			
agresja	4	4	2			
przemoc w rodzinie	2	2	3			
Zespół Szkół nr 3 im. S. Wyspiańskiego, III Liceum Ogólnokształcące, ul. Wroclawska 6						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc		4	1	x		
agresja		7	11	x		
przemoc w rodzinie		2	3	x		
Zespół Szkół nr 5 im. Jana Pawła II, ul. St. Staszica 10						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc				x	x	x
agresja				x	x	x
przemoc w rodzinie		3	3	x		
Zespół Szkół nr 5 im. Jana Pawła II, Gimnazjum nr 1, ul. St. Staszica 10						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie	1	1	3			

się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc						
agresja				x	x	x
przemoc w rodzinie	1	3	3			
Zespół Szkół nr 6 im. Króla Jana III Sobieskiego, ul. Harcerska 12						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc		1	1	x		
agresja		1	1	x		
przemoc w rodzinie		1		x		x
Zespół Szkół nr 8 im. Ziemi Śląskiej , Szkoła Podstawowa nr 14, ul. Edukacyjna 13						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	1	7	2			
agresja			7	x	x	
przemoc w rodzinie		1	1	x		
Zespół Szkół nr 8 im. Ziemi Śląskiej , Gimnazjum nr 12, ul. Edukacyjna 13						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc			2	x	x	
agresja			3	x	x	
przemoc w rodzinie				x	x	x
Zespół Szkół nr 9 Specjalnych im. Dr M Witeczaka, Gimnazjum nr 13, ul. 11 Listopada 4						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc			1	x	x	
agresja	1	2				x
przemoc w rodzinie		1	1	x		
Zespół Szkół nr 9 Specjalnych im. Dr M Witeczaka, Szkoła Podstawowa nr 22, ul. 11 Listopada 4						
agresja i przemoc, w tym:	1	2	1			

poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc						
agresja	1	2				x
przemoc w rodzinie	1	1	1			
Zespół Szkół nr 10 im. ks. prof. Józefa Tischnera, Szkoła Podstawowa nr 23, ul. Szkolna 1						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc			2	x	x	
agresja				x	x	x
przemoc w rodzinie			3	x	x	
Zespół Szkół nr 11, Szkoła Podstawowa nr 20, ul. B. Czecha 20A						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	5	6	4			
agresja				x	x	x
przemoc w rodzinie				x	x	x
Zespół Szkół nr 11, Gimnazjum nr 9, ul. B. Czecha 20A						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	4	8	4			
agresja			1	x	x	
przemoc w rodzinie				x	x	x
Zespół Szkół nr 12, Gimnazjum nr 3, ul. 1000-lecia 9						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	4	5	9			
agresja			1	x	x	
przemoc w rodzinie	1		1		x	
Zespół Szkół nr 12, Szkoła Podstawowa nr 18, ul. 1000-lecia 9						
agresja i przemoc, w tym:	8	10	9			

poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc						
agresja				x		x
przemoc w rodzinie	4	13	6			
Zespół Szkół nr 13, Szkoła Podstawowa nr 15, ul. Świerczewskiego 34						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	9	12	37			
agresja				x	x	x
przemoc w rodzinie	5	3	5			
Zespół Szkół nr 13, Gimnazjum nr 11, ul. Świerczewskiego 34						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	20	25	40			
agresja	5	4	4			
przemoc w rodzinie	4	2	3			
Zespół Szkół Handlowych, Technikum nr 3, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, ul. Wielkopolska 20						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	2	3	1			
agresja		1	1	x		
przemoc w rodzinie	2	1	2			
Zespół Szkół Zawodowych, ul. 11 Listopada 45						
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów, cyberprzemoc	4	5	6			
agresja	1	1	1			
przemoc w rodzinie	4	4	5			

Opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w palcówkach oświatowych miasta.

Tabela 3. Liczba uczniów w szkołach na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój

Nazwa Szkoły	Liczba uczniów		
	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Szkoła Podstawowa nr 1	205	194	191
Szkoła Podstawowa nr 4	378	357	358
Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 5	330	346	352
Szkoła Podstawowa nr 6	376	384	355
Szkoła Podstawowa nr 9	418	402	403
Szkoła Podstawowa nr 10	746	730	709
Szkoła Podstawowa nr 12	520	514	491
Szkoła Podstawowa nr 16	239	231	235
Szkoła Podstawowa nr 17	216	204	198
Szkoła Podstawowa nr 19	321	308	312
Gimnazjum nr 2	120	118	118
Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi nr 5	177	149	139
Gimnazjum nr 8	478	417	407
Zespół Szkół nr 1 , Gimnazjum nr 6	531	524	536
Zespół Szkół nr 1, I Liceum Ogólnokształcące	398	341	282
Zespół Szkół nr 2	904	803	755
Zespół Szkół nr 3, Gimnazjum nr 4	344	302	288
Zespół Szkół nr 3, III Liceum Ogólnokształcące	255	296	298
Zespół Szkół nr 5	292	265	267
Zespół Szkół nr 5, Gimnazjum nr 1	329	326	319
Zespół Szkół nr 6	893	950	965
Zespół Szkół nr 8, Szkoła Podstawowa nr 14	136	133	145
Zespół Szkół nr 8, Gimnazjum nr 12	80	81	63
Zespół Szkół nr 9 Specjalnych, Szkoła Podstawowa nr 22	38	33	33
Zespół Szkół nr 9 Specjalnych, Gimnazjum nr 13	27	23	27
Zespół Szkół nr 10	71	89	96
Zespół Szkół nr 11, Szkoła Podstawowa nr 20	250	248	250
Zespół Szkół nr 11, Gimnazjum nr 9	155	147	150
Zespół Szkół nr 12, Gimnazjum nr 3	184	177	137
Zespół Szkół nr 12, Szkoła Podstawowa nr 18	340	326	347
Zespół Szkół nr 13, Szkoła Podstawowa nr 15	241	240	242
Zespół Szkół nr 13, Gimnazjum nr 11	208	187	170
Zespół Szkół Handlowych, Technikum nr 3, Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 2	363	339	293
Zespół Szkół Zawodowych	712	733	651

Opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w placówkach oświatowych miasta.

2.5 WNIOSKI Z ANALIZY DANYCH

Analiza danych dotyczących zjawiska przemocy oraz posiadanych zasobów pozwala na wskazanie mocnych i słabych stron funkcjonującego systemu przeciwdziałania przemocy.

Mocne strony to:

- dobrze funkcjonujące specjalistyczne placówki oferujące pomoc ofiarom przemocy, w tym pomoc prawną, psychologiczną, socjalną, w razie potrzeby schronienie;
- sprawne działania interdyscyplinarne w sytuacjach kryzysowych;
- wieloletnie doświadczenie w pracy interdyscyplinarnej (od 2011 roku działający Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz tworzone grupy robocze);
- dobry przepływ informacji między placówkami działającymi w systemie;
- doświadczenie w realizowaniu kampanii ogólnopolskich i lokalnych;
- podejmowanie wspólnych działań edukacyjnych.

Słabe strony to:

- niewystarczająca oferta długoterminowej, kompleksowej terapii i pomocy dającej szansę powrotu do zdrowia i pełnego funkcjonowania społecznego, również po ustaniu przemocy (programy edukacji społecznej i wychowawczej dla rodzin);
- niewystarczająca oferta programów korekcyjno–edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w stosunku do dzieci, innych dorosłych członków rodziny, nie pozostających w relacjach partnerskich, (np. całoroczne programy korekcyjno- edukacyjny dla różnego rodzaju sprawców z uwzględnieniem specyfiki grupy odbiorców);
- niewystarczająca oferta programów pracy z rodzinami niewydolnymi społecznie i wychowawczo (np. mieszkania readaptacyjne, preferencyjne warunki przyznawania lokali z zasobów gminy dla ofiar przemocy, mieszkania chronione, większa ilość asystentów rodziny);
- niewystarczająca pomoc prawna w formie bezpośredniego reprezentowania ofiar przemocy w sądzie i konsultowania bieżących spraw z Zespołem Interdyscyplinarnym;
- ograniczona akcja promocyjna w mediach.

Czynniki zewnętrzne sprzyjające:

- wprowadzenie ujednoczonych regulacji prawnych i administracyjnych;
- zwrócenie uwagi na interdyscyplinarność oraz współpracę między poszczególnymi służbami w nowych przepisach prawnych;

- rozwijanie współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego różnych szczebli i zaangażowanie w tworzenie interdyscyplinarnych działań.

Zagrożenia zewnętrzne:

- brak ustawowych wskazań dotyczących finansowania zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- biurokratyzacja i formalizacja działań.

III. WSTĘPNE ZAŁOŻENIA SYSTEMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

3.1 ADRESACI PROGRAMU

- Rodziny i osoby dotknięte bezpośrednio zjawiskiem przemocy
- Rodziny i osoby zagrożone zjawiskiem przemocy
- Sprawcy przemocy w rodzinie
- Przedstawiciele instytucji i służb zobowiązanych do udzielania pomocy w sytuacji przemocy
- Społeczność lokalna

3.2 CELE I ZADANIA PROGRAMU

Celem głównym Programu jest zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie i problemów z nim związanych oraz tworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób zagrożonych przemocą na terenie gminy Jastrzębie-Zdrój.

Cele szczegółowe

- 1) Zapewnienie kompleksowej pomocy rodzinom, w których występuje przemoc z uwzględnieniem potrzeb wszystkich członków rodzin poprzez ,między innymi, utworzenie w strukturach Ośrodka Pomocy Społecznej Punktu Interwencji Kryzysowej (PIK).
- 2) Zwiększenie dostępności i efektywności działań profilaktycznych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie adresowanych do różnych grup społecznych.

3) Zintegrowanie środowisk i działań na rzecz ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie oraz zwiększenie kompetencji zawodowych osób zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

4) Podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

Rodzaje działań

1) Działania interwencyjne – opiekuńcze i terapeutyczne, kierowane do ofiar przemocy w rodzinie oraz pouczające i izolujące kierowane do sprawców przemocy.

2) Działania wspierające – psychologiczne, terapeutyczne i inne, kierowane do ofiar i świadków przemocy w rodzinie, sprawców, którzy zaprzestali przemocy.

3) Działania edukacyjno – korekcyjne kierowane do osób uwikłanych w przemoc domową, nie radzących sobie z agresją w stosunku do członków rodzin.

4) Działania uprzedzające/profilaktyczne – diagnozujące, informacyjne, edukacyjne, kierowane do ogółu społeczeństwa, a także do osób pracujących z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie.

Tabela 2. Działania prowadzone w ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

Zadanie	Sposób realizacji	Realizator	Termin realizacji
1. Udzielanie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie w formie schronienia	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie doraźnego miejsca pobytu dla ofiar przemocy w rodzinie, których zagrożone jest życie i zdrowie • Skierowanie ofiar przemocy w rodzinie do mieszkania chronionego z zasobów gminy • Skierowanie ofiar przemocy w rodzinie do schroniska • Skierowanie ofiar przemocy w rodzinie do Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie • Wsparcie finansowe 	Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju / OPS	Na bieżąco
2. Udzielanie pomocy prawnej ofiarom przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonowanie bezpłatnego telefonu zaufania, w którym można uzyskać podstawowe informacje dot. praw ofiar przemocy w rodzinie/ Niebieska Linia/ 	OPS, Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, Poradnia	Na bieżąco

	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonowanie telefonu zaufania w Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej w Jastrzębiu-Zdroju • Udzielanie bezpłatnych porad prawnych dla osób doznających przemocy 	Psychologiczno-Pedagogiczna, Punkty Porad Prawnych na terenie miasta	
3. Udzielanie pomocy psychologicznej ofiarom przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • Udzielanie wsparcia i porad psychologicznych, pedagogicznych i terapeutycznych • Organizowanie terapii indywidualnej 	OPS, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Placówki Oświatowe, NZOZ, PIK	Na bieżąco
4. Podejmowanie działań zmierzających do przeciwdziałania przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • Działania wynikające z zapisów obowiązujących ustaw w Policji, Sądzie, Prokuraturze, OPS • Obowiązki służby zdrowia, oświaty, Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych • Utworzenie Punktu Interwencji Kryzysowej 	Policja, Sąd, Prokuratura, OPS, NZOZ, publiczna służba Zdrowia, placówki oświatowe, Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Urząd Miasta	Na bieżąco W trakcie trwania Programu
5. Diagnozowanie środowiska lokalnego celem określenia skali występowania zjawiska przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • Kontynuowanie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie • Zbieranie danych o skali zjawiska, • Opracowywanie analiz 	OPS, Policja, Sąd, Prokuratura, pedagodzy szkolni, Pełnomocnik Prezydenta ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, PIK	Na bieżąco
6. Opracowanie procedur, wspólnych działań zmierzających do przeciwdziałania przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikowanie ofiar i sprawców przemocy • Opracowanie planów pomocy dla rodzin z problemem przemocy w rodzinie • Wypracowanie wspólnych procedur działania 	OPS, Policja, Sąd, Prokuratura, pedagodzy szkolni, Pełnomocnik Prezydenta ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, służba zdrowia, PIK	W trakcie trwania Programu
7. Opracowanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie zajęć korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie • Prowadzenie konsultacji dla sprawców przemoc 	OPS, Sąd, Policja, Prokuratura, Zakład Karny	Każdego roku

rodzinie			
8. Opracowanie programów mających na celu ochronę ofiar przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja programów przez instytucje, służby i organizacje mające na celu ochronę ofiar przemocy w rodzinie 	OPS, Sąd, Policja, Pełnomocnik Prezydenta ds. Roz. Problemów Alkoholowych	Na bieżąco
9. Podnoszenie świadomości społecznej w obszarze przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • Publikacja artykułów i informacji w lokalnych mediach • Opracowanie informatora • Prowadzenie warsztatów w placówkach oświatowych • Przedstawienie problematyki przemocy w rodzinie na lekcjach wychowawczych . Udział w kampaniach społecznych ogólnopolskich i lokalnych (w tym kampania „Biała Wstążka”) 	OPS, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, pedagodzy szkolni, Pełnomocnik Prezydenta ds. Roz. Problemów Alkoholowych, PIK	Przez okres trwania Programu
10. Systematyczne podnoszenie kwalifikacji osób zajmujących się problemem przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • Organizowanie szkoleń • Udział w tematycznych seminariach, warsztatach, konferencjach • Zakup literatury fachowej • Prenumerata periodyków 	OPS, Sąd, Policja, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, PIK	Przez okres trwania Programu

3.3 SPOSÓB FINANSOWANIA, MONITOROWANIA I EWALUACJI PROGRAMU

Realizacja i finansowanie zadań będzie z budżetu Ośrodka Pomocy Społecznej, budżetu państwa oraz budżetu Pełnomocnika Prezydenta ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawartych w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Monitorowanie Programu odbywać się będzie poprzez analizę problemów, dokonywaną na spotkaniach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i realizatorów Programu, a także przez sporządzanie raz w roku sprawozdania z realizacji zadań. Na bieżąco w razie potrzeby Program będzie ulegał ewaluacji.

3.4 PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

- Zmiana postaw społeczeństwa wobec przemocy domowej.
- Systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie.
- Szybsza, skuteczniejsza i bardziej profesjonalna pomoc niesiona członkom rodzin uwikłanych w przemoc domową.
- Nabycie umiejętności asertywnych zachowań przez osoby i rodziny dotknięte bądź zagrożone zjawiskiem przemocy domowej.
- Podniesienie wiedzy i poszerzenie doświadczeń osób zawodowo zajmujących się tym zjawiskiem.
- Poprawa współpracy pomiędzy instytucjami i służbami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Zmniejszenie liczby przypadków występowania przemocy w rodzinie.
- Budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej.

Pomoc ze strony osób najbliższych osobom doznającym przemocy jest dla nich trudnym doświadczeniem, a czasem wręcz niemożliwym bądź trudnym do wykonania.

Bariery występujące u osób krzywdzonych, związane z ujawnieniem problemu przemocy domowej nie ułatwiają pomocy im i ich rodzinom, z powodu istniejących mechanizmów psychologicznych, które sprawiają, że ofiary przemocy racjonalizują sobie te traumatyczne przeżycia, usprawiedliwiają sprawców, a obwiniają siebie.

Jednocześnie presja społeczeństwa stanowi przeszkodę przed ujawnieniem przemocy domowej osobom obcym. Zatrzymanie przemocy jest jednak warunkiem niezbędnym dla skutecznego udzielenia pomocy ofiarom przemocy. Bez tego wszelkie inne działania są mało skuteczne.